

Preek Genesis 33:10

- Schildwolde, 25 oktober 2015
- Kees van Dusseldorp

liturgie:

***komen*

votum en groet

Ps.46:1,4 [Wiekslag]

***buigen*

wetslezing

Gz.157

gebed

***horen*

lezen: Gen.32:4-22; 33:1-17

1 Joh.4:19-21

Ld.108:1,3,4,6 (melodie Ps.116)

preek: Gen.33:10

***vieren*

Ps.111:1,4,6

***delen*

gebed

collecte

***gaan*

Ps.85:3,4

zegen

Gemeente van Christus,

** een onvermijdelijke confrontatie

Je kunt het niet altijd ontlopen. De confrontatie met je broer. Die jij hebt bedrogen. De confrontatie met je zus. Die jij het leven thuis onmogelijk hebt gemaakt. De confrontatie met je moeder. Tegen wie jij hebt lopen schreeuwen. De confrontatie met je vader. Die jij een tijd lang hebt geminacht. De confrontatie met je kind. Die jij onvoldoende hebt beschermd.

Je kunt het niet altijd ontlopen. Een mens die jij tekort hebt gedaan. Of die jou onrecht heeft aangedaan. Dat gebeurt tussen mensen. In alle relaties. Binnen een gezin of een familie. Binnen een klas of een school. Binnen een kring of een wijk. Soms in kleine, oppervlakkige dingen. Ze leveren scheurtjes op in de relatie. Reserve in het vertrouwen. Soms in grote, ingrijpende dingen. Ze leveren conflicten op, oorlog. Je rent weg. Om de gevolgen van je gedrag niet onder ogen te zien. Of om het vege lijf te redden. Maar vroeg of laat kom je hem of haar weer tegen. Bij een trouwerij, op een begrafenis, in een kerkdienst of gewoon bij de winkel. Je kunt het niet altijd ontlopen. Gelukkig maar. Anders zou iedereen voor iedereen blijven weglopen.

Een confrontatie met een ander betekent altijd een confrontatie met jezelf. En een confrontatie met jezelf betekent een confrontatie met God. Jakob komt weer terug. Na meer dan twintig jaar. Weggevlucht van Ezau, die bij zichzelf had gezworen: 'Als vader is overleden, vermoord ik Jakob. Omdat hij mij bedrogen en bestolen heeft.'

Jakob zal geen vrede kennen, zolang er geen verzoening met zijn broer Ezau heeft plaatsgevonden. Jakob kan het beloofde land niet in, voordat zijn zonden zijn vergeven. Er is voor hem geen toekomst, als de puinhoop uit zijn verleden niet is opgeruimd. Gezegend is de mens, die niet blijft weglopen voor zijn fouten en zijn schuld! Gezegend is de mens, die wordt stilgezet, en zich door besef van schuld voor God laat brengen. Gezegend is de mens, die zich realiseert dat er een probleem is, die zichzelf tegenkomt, die worstelt met God en die daar als een wedergeboren mens uitkomt. Zo'n mens neemt, met vrees en beven, verantwoordelijkheid voor zijn leven en loopt niet meer weg. Jakob heeft een stroom blatende en loeiende cadeaus vooruit gestuurd. Nu zet hij zijn kinderen en vrouwen in volgorde van belangrijkheid en neemt plaats aan het hoofd van de stoet. Hij gaat als eerste. Zich vastgrijpend aan zijn God, met wie hij in de afgelopen nacht in het reine is gekomen.

** begint met erkenning van schuld

Daar komt Ezau. Met vierhonderd mannen hoog op de kamelen. Een machtig heerschap. Het is hem voor de wind gegaan. Jakob buigt zeven keer diep voorover. Dat wil zeggen: Hij laat zich plat op de grond vallen. Komt weer overeind, doet weer een paar stappen en gaat opnieuw door de knieën. De afstand wordt snel kleiner. De spanning loopt op.

Wij denken: wat een theater! Daar heb je Jakob weer, die probeert de zaken naar zijn hand te zetten. Wat zou hij doen als hij zelf achthonderd soldaten zou hebben? Wij denken: wat een overdreven kruiperigheid! Wat een geslijm. Hij kan toch gewoon sorry zeggen?

Dan doen we Jakob toch niet helemaal recht. Het heeft met cultuur te maken. We weten van een koning uit die tijd dat hij zeven keer op zijn buik en zeven keer op zijn rug ging liggen, toen hij zich wilde onderwerpen aan de Farao van Egypte. Als teken van erkenning. Als onuitgesproken vraag om genade. Als bewijs van respect. Kwetsbaar en overgeleverd aan de goedgunstigheid van de ander.

Vergeet niet, Jakob was degene die het initiatief voor de ontmoeting met Ezau had genomen. Jakob was degene die in zijn angst voor Ezau kwam tot het indrukwekkende gebed kwam: 'God van mijn voorvader Abraham en God van mijn vader Isaak, ik ben uw gunst en uw trouw niet waard. Ik smeed u, redt mij uit de handen van Ezau, mijn broer.' Jakob was degene die in die donkere nacht van zijn ziel, streed met de Heer zelf om door hem opnieuw gezegend te worden.

Hoe moet je bewijzen dat jij je schuldig weet? Hoe moet je erkennen dat jij een ander onrecht hebt aangedaan? Misschien denken wij wel te snel dat je met een excuus of een sorry klaar bent. Met een algemene bede om vergeving van je zonden aan het einde van je gebed. Daaruit blijkt vaak niet dat je je serieus bewust bent van je daden en hun gevolgen. Daaruit blijkt geen verslagenheid naar God en mensen om de zonden die je hebt gedaan. Maar als je voor God je zonden hebt beleden, ontvang je de vrijheid om ook voor mensen je schuld te erkennen. Verzoening met God is een eerste stap op weg naar verzoening met mensen. Wie de genade van de Heer kent, hoeft zich niet meer groot te houden. Je hoeft je fouten niet meer te verstoppen, te vergoelijken of te verontschuldigen. Dan rest alleen de koninklijke weg: ik heb gezondigd voor de hemel en voor u. Dat is het werk van Gods Geest. Laat je door hem naar de grond buigen! Al is het zeven keer.

** en leidt tot een persoonlijke ontmoeting

Verzoenen. Het woord zegt het al. Er zit iets van zoenen in. Dat gebeurt ook. Ezau vliegt Jakob om de nek. De mannen, allebei aan het hoofd van een groot bedrijf, allebei het middelpunt van een volk-in-oprichting, ze huilen in elkaars armen. 'Je bent mijn broer', zegt hij. Waar Jakob hem consequent 'mijn heer' noemt. Ezau doorbreekt de afstand. Hij maakt de ontmoeting persoonlijk. Hij laat zich niet leiden door zijn recht, maar door zijn liefde. Hij sluit eerst zijn broer in zijn armen, voordat er nog van alles besproken wordt. Verzoening tussen mensen. Daarin zie je iets van God. Het begint en eindigt bij genade. Heeft de opstelling van Jakob daaraan bijgedragen? Zeker. Maar als Ezau overtuigd is van de oprechtheid van Jakobs bedoelingen, zouden wij dat dan niet zijn?

Misschien heb je het wel eens gezien. 'Het familiediner' op de televisie. Bert van Leeuwen probeert te bemiddelen in een familieconflict. Hij praat met de ene partij en met de andere en nodigt ze uit voor een luxe diner. Komen ze of komen ze niet? Dat is de vraag die de spanning vasthoudt. Maar als ze komen, dan zie je in je negen van de tien keer dat ze elkaar eerst omhelzen. Ze zien elkaars kinderen: tjonge wat ben jij groot geworden! De ontmoeting is eerst persoonlijk. Pas daarna wordt er gepraat.

Zo gaat het niet altijd tussen mensen. Maar wel bij de verzoening tussen Jakob en Ezau. Groot is de reactie van Ezau. De meeste lezers van dit verhaal vinden Ezau de meest sympathieke. Bij Jakobs handelen houden velen toch nog wat aarzelingen. Zit er geen dubbele bodem in? Is hij echt veranderd, of toch nog ergens die gladde jongen gebleven

die de zaak manipuleert? Ik denk dat Jakob echt veranderd is. Door de worsteling met God. En de nieuwe mens die hij geworden is. Gods genade verandert mensen. Maar de waardering voor Ezau is begrijpelijk. Wat laat Ezau hier veel van God zien! Was het ook niet de vader, in de gelijkenis van Jezus, die eerst zijn verloren zoon in de armen sloot? Hij, die meteen riep: laten we feest vieren! De nederige komst van zijn kind was voor hem voldoende.

Niet altijd zal een slachtoffer zo reageren als een dader zijn schuld erkent. Je mag vergeving niet eisen, als jij een ander iets hebt misdaan. Misschien moet je wel heel lang wachten tot iemand ook jou omhelst, hoe vaak je ook je berouw voelt en toont. Als iemand toch tot verzoening komt, dan is dat genade van God. Het spreekt niet vanzelf dat Ezau zo groots reageert. Hij laat hier iets van God zien, hoewel in zijn woorden en daden God verder niet zo'n grote plaats inneemt. Hier werkt Gods Geest. Tweelingbroers, uit elkaar gedreven door leugen en bedrog, meer dan twintig jaar geen contact, ze vallen elkaar in de armen. Een ontroerend plaatje. Voor ieder die weet hoe beschadigd relaties kunnen zijn. 'Wie heb je daar bij je', vraagt Ezau, met een blik op de kinderen en vrouwen achter Jakob. Een vraag naar zijn gezin. En meteen komen ze naar voren om ook te buigen voor Ezau. Stuk voor stuk. Ze delen in het respect dat Jakob heeft laten zien. Ezau maakt de ontmoeting echt persoonlijk. Er moet nog wel over de zaak gesproken worden. Maar eerst zijn er de mensen. Liefde ziet de mens. Liefde overwint.

** genade van God en mensen

'Wat is de bedoeling van al die dieren die ik onderweg ben tegengekomen?' Ezau heeft het allemaal nog niet als geschenk aanvaardt. Hij laat zich niet omkopen. Hij zoekt eerst de ontmoeting. 'Mijn heer, dat is allemaal bedoeld om genade te vinden in uw ogen', zegt Jakob. 'Ik hoef het niet, ik heb genoeg', zegt Ezau. 'Neem het alsjeblieft aan, in de naam van God', zegt Jakob. Daar krijgt de ontmoeting een bijzondere glans. Verzoening tussen mensen en verzoening met God zijn aan elkaar verbonden.

In deze geschiedenis valt het voortdurend op, hoe de relatie tot God en de relatie met de naaste met elkaar verweven zijn. Jakob die zich voorbereid op de ontmoeting met zijn broer, krijgt het eerst zelf te kwaad met God. Na afloop zegt hij tot zijn verwondering: 'ik heb oog in oog gestaan met God en ben toch in leven gebleven'. En nu zegt Jakob tegen zijn broer: 'Oog in oog staan met jou, is voor mij hetzelfde als oog in oog staan met God, en toch ontvang je mij welwillend'.

Genade van God en genade van mensen. Liefde voor God en liefde voor de naaste. Ik zie dat mensen dat gemakkelijk opdelen in vakjes. In een conflict met een familielid ben jij ook niet zo aardig geweest. Maar natuurlijk kun je best aan het avondmaal. Op je werk heb je je laten verleiden tot een ruzie. Maar in je avondgebed denk je er niet eens meer aan. Op de fiets heb je anderen in de groep getreiterd. Maar als je gevraagd wordt of je wel eens zonde doet, kun je niets verzinnen.

Natuurlijk is het ene probleem het andere niet. Ik ken ook mensen die hier juist wel heel veel last van hebben. Die zich naar God toe schuldig voelen omdat ze de vrede niet hebben bewaard. Omdat ze wel weten dat ze de waarheid naar hun hand hebben gezet. Jakob zegt: 'Als ik mijn broer zie, dan zie ik God. Toen ik wist dat ik mijn broer zou ont-

moeten, moest ik aan het werk met God. Dat ontmaskert mij als zondaar. Als iemand die afhankelijk is van genade. Genade van God en mensen’.

Verzoening met God is verbonden aan verzoening met mensen. Johannes stelt het scherp: ‘Het is onmogelijk om God lief te hebben als je je broeder haat.’ Daarom ziet Jakob in Ezau het gezicht van God. Daarom moet Jakob eerst aan de slag met God, voor hij zijn broer in de ogen kan kijken. Voor een christen is dit de enige weg: in de ander kijkt God je aan. Heb je een ander iets misdaan (en dat doet iedereen), breng het voor God. Ook al schaam je je kapot, breng het bij je Heer. Ook al heb je geen idee hoe je het moet goedmaken, vraag eerst de vergeving van Jezus Christus. En ontvang dan de vrijheid om ook een ander op te zoeken. Dan ben je kwetsbaar, zeker. Dat is je ego, je oude mens. Want je nieuwe mens kent vrijheid en vrede. Gods genade verandert mensen.

** de verzoening bevestigt

‘Ik hoef het niet, ik heb genoeg’. ‘Neem het toch, ik heb meer dan genoeg’. ‘Waarom zou ik het aanpakken? Wat moet ik met al die schapen en koeien?’ ‘Alstublieft, voor mij is het belangrijk’. ‘Maar het is nu toch goed tussen ons?’ ‘Niet, als u mijn geschenk weigert. Want het hoort bij Gods zegen die ik heb ontvangen.’

Stop. Daar valt dat woord waarmee het allemaal is begonnen. Het woord dat voor deze tweeling al van voor de geboorte een bron van ruzie en gedoe is geworden: Gods zegen. Verbijsterend eigenlijk dat zoiets moois als Gods zegen tot zoveel ellende heeft geleid. Dat klopt eigenlijk ook niet. Het is niet Gods zegen dat de bron van alle ellende is geworden. Het is de manier waarop Jakob en Ezau en ook hun ouders Isaak en Rebekka met Gods zegen zijn omgesprongen. Waar de een er niets om gaf, dacht de ander het zelf te moeten organiseren. Waar de een de zegen zocht vanwege de bijbehorende welvaart en macht, dacht de ander met een slimme actie ermee vandoor te kunnen gaan. Maar de een liep de zegen mis. En de ander moest vanwege de zegen vluchten. Mensen kunnen niet zo goed omgaan met Gods zegen.

Met dit woord ligt de kern van het conflict op tafel. De broers laten het niet bij een omhelzing. Gelukkig. Je kunt onrecht niet weggukken. Je hebt omhelzing wel nodig. Om vervolgens samen te kunnen praten over het probleem. Maar dan niet meer tegenover elkaar, maar samen. Tussen Jakob en Ezau moet het ook gaan over die zegen waar alles over begonnen is. Jakob had de grootste zegen gekregen. Heel subtiel klinkt het in het verhaal. Ezau zegt: ‘ik heb genoeg’. Jakob zegt: ‘ik heb meer dan genoeg’.

En wat Jakob nu doet is: Ezau, jij krijgt een deel van mijn zegen. Ik voel mij verplicht om jou te laten delen in Gods goedheid over mij. Is het een soort schadeloosstelling voor zijn bedrog? Laat Jakob merken dat hij weet op wat voor kromme manier hij zijn rijkdom heeft gekregen? Het zou mij niet verbazen. Maar het is veelzeggend dat het verhaal niet ophoudt met een omhelzing. Er moet ook doorgepraat worden over hoe het probleem is ontstaan. Bij verzoening hoort ook een poging om het geleden onrecht te vergoeden. Heb je een raam ingetrapt berokkent, dan betaal je een nieuwe. Heb je iemand aangereden, dan ben je aansprakelijk voor de schade. Zelfs als je elkaar hebt vergeven.

Voor Jakob is de verzoening pas werkelijkheid, als Ezau het aangeboden geschenk accepteert. Voor hem heeft het te maken met Gods zegen. Hij ziet het als een bewijs van goed-

gezindheid van Ezau. Na veel aandringen neemt Ezau het aan. Daarmee is de verzoening voltooid. Zoals God de Vader het offer van zijn Zoon aannam. Zoals de Zoon de schuld betaalde. Zoals het gebroken recht van God is hersteld door het offer van zijn Zoon. Verzoening is niet maar omhelzen en afkussen. Verzoening is ook herstel van recht en aanvaarding van verantwoordelijkheid. Hier laat Jakob dan weer iets zien van Jezus Christus. Liefde en recht sluiten op elkaar aan.

** bestemming verschilt

Waarom is het verhaal hiermee niet klaar? De tweeling heeft het levenslange conflict uit de wereld geholpen. Ze kunnen elkaar weer in de ogen kijken. Broederlijk gaan ze weer met elkaar om. Toch volgt er nog een ongemakkelijk stukje. Want broers zijn geen vrienden. En ze hebben een verschillende bestemming.

‘Laten we samen verder gaan’, zegt Ezau. ‘Nee, dat lijkt mij niet verstandig’, zegt Jakob. Eigenlijk wil hij niet. ‘Ik heb kleine kinderen bij me, en veel schapen en geiten. Ik zou u maar ophouden. Ga maar vast, ik kom wel achter u aan’. ‘Maar als jij zo kwetsbaar bent, neem dan een paar soldaten van mij erbij ter bescherming.’ ‘Nee, dat hoeft echt niet, ik ben al blij dat wij geen vijanden meer zijn, maar weer door één deur kunnen’, zegt Jakob.

Jakob wil niet met Ezau mee. Hij gaat na deze ontmoeting ook direct de andere kant op. Ezau naar het zuiden, Jakob naar het westen. Waarom hij dat niet eerlijk zegt? Blijft hij toch de oude bedrieger? Ik weet het niet. De omgangsvormen waren toen anders dan vandaag. Zeker Nederlanders zijn bekend, zelfs berucht, om hun botte directheid. Toch is Jakob op zijn manier wel duidelijk geweest. Het zal Ezau niet verbaasd hebben, dat Jakob nooit in Seir is aangekomen. Als een aantal jaren later hun vader overlijdt, zijn ze beiden aanwezig op de begrafenis. De verzoening is in stand gebleven. Maar dat betekent niet dat ze vanaf nu alles samen moeten doen. Dat zou onverstandig zijn. Het karakter van de broers is verschillend. Hun manier van leven is verschillend. Hun omgang met God is verschillend. Hun bestemming is verschillend.

De broers hebben een verschillende bestemming. De een draagt de belofte van God en hij moet terug naar het land van de belofte. De ander begrijpt de belofte van God niet en werkt die tegen. In de loop van de geschiedenis blijven nakomelingen van Ezau bedreigend voor de voortgang van Gods plan. Hij moet buiten het land van de belofte blijven. Er is een messiaanse manier van leven. En een niet-messiaanse manier. Er is een weg voor Israel. En een weg voor de volkeren. Dat onderscheid moet duidelijk blijven. Tot de Messias komt.

Tot die tijd is het al heel wat dat Jakob en Ezau elkaar respecteren en elkaar ruimte van leven gunnen. Dat zou je meer volken en bevolkingsgroepen gunnen in onze wereld. Spanningen tussen mensen en groepen zijn van alle tijden. Respect en ruimte voor elkaar is een gave van God. Jakob kan weer thuiskomen. Zijn weg als drager van de belofte gaat een nieuwe fase in. De angel van het conflict met Ezau is eruit gehaald. Zijn openstaande schuld is vereffend. Door Gods genade.

** hoeveel kracht heeft Gods genade!

Hoeveel kracht heeft Gods genade! In dit verhaal ligt zoveel wijsheid over hoe mensen met elkaar omgaan. Verzoening bestaat! Voor wie met God zijn weg zoekt. Schuld wordt niet verdoezeld, ego's gaan aan de kant, afstanden worden overbrugd, mensen zien mensen en in elkaar zien ze God. Gezworen vijanden vallen elkaar in de armen. Zoek die wijsheid voor jezelf!

Hoeveel kracht heeft Gods genade! Verzoening met mensen is compleet verweven met verzoening met God. Vrede met God is niet alleen voor de binnenkamer of voor de bovenverdieping. Vrede met God is een worsteling in de modder van het leven. Bij de puinhopen van je relaties. Het is niet raar als fouten en conflicten effect hebben op je verhouding tot God. Zoals ook tegenslagen en beperkingen je plaatsen voor je Heer. Vecht daar om de vrede van je hart. En ontvang in de vrede met God de vrijheid om je weg te gaan. Om een ander onder ogen te komen. Om jezelf niet te verstoppen. En vrede op aarde te zoeken.

Hoeveel kracht heeft Gods genade! Dwars door menselijke fouten en ego's heen, gaat Hij door. Brokken die mensen maken, barrières die mensen opwerken, ze houden hem niet tegen. De weg van de belofte, de weg van de Messias gaat door. God heeft de geschiedenis in handen. Hij is de drijvende kracht. Je ziet het vaak niet direct. Je merkt zijn regie vaak niet meteen op. Je ervaart zijn aanwezigheid misschien niet eens. Maar wie terugkijkt, die kan het niet ontgaan. Over de jaren, over de eeuwen. Gods werk gaat door. Houd vast aan zijn Woord. En laat je leiden door zijn Geest. Dan kom je thuis in het land dat je beloofd is.

Amen